

Слипич Ю. В.

***Е.ВИЛЛЕГАС-РАЙМЕРС О МИРОВОМ ОПЫТЕ МОДЕЛИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГОВ***

Статья посвящена презентации мирового опыта моделирования профессионального развития педагогов, раскрытию сущности каждой модели с указанием стран, в которых она чаще всего используется.

Ключевые слова: профессиональное развитие педагогов, модель профессионального развития.

Slipich I.V.

***E.VILLEGAS-REIMERS ABOUT THE WORLD MODELING EXPERIENCE OF THE TEACHERS
PROFESSIONAL DEVELOPMENT***

The article is devoted to presentation the world modeling experience of the teachers professional development, to clearing up the essence of every model and to indicating countries in which they are mostly used.

Key words: teachers' professional development, the model of professional development.

УДК 378.147:5

Слюсаренко М.А.

***ЗАДАЧНИЙ ПІДХІД В ОНОВЛЕННІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ
СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ***

У статті розглядається питання впровадження задачного підходу до навчання, аналізується стан даної проблеми в психолого-дидактичній літературі; визначається структура, принципи та дидактичні умови, виконання яких забезпечує найбільш ефективну його реалізацію в навчальному процесі.

Ключові слова: задачний підхід, технологія навчання, мисленнєва задача.

Постановка проблеми. Традиційно в практиці університетської освіти склався “знанієвий” підхід до організації навчального процесу, в ході реалізації якого увага і тих, хто навчає, і тих, хто навчається, акцентувалася лише на засвоєнні знань, понять, розвитку пам’яті. Пріоритет “знанієвого” підходу до підготовки педагогічних кадрів привів до кризового стану вищої педагогічної освіти. Зведення освіти тільки до оволодіння навчальною інформацією та виробленню умінь знижує рівень професіоналізму майбутніх педагогів і значимість “знанієвого” навчання студентів, яке все ще займає провідну роль в навчальному процесі вищої педагогічної школи.

З розвитком інформатизації суспільства все актуальнішим стає вміння здійснювати пошук необхідної інформації, керувати її потоками і використання її для розв’язку професійних задач. “Знанієвий” підхід гальмує перехід до освіти як системи, що саморозвивається, як процесу мислення, дії і розвитку здібностей майбутнього вчителя-професіонала. Сьогодні потрібен педагог, який не буде знаходитись в полоні інструкцій, педагогічних рецептів, жорстких методичних рекомендацій, а буде спроможний будувати свою професійну діяльність у відповідності з власним творчим, проектно-конструктивним і духовно-моральним досвідом.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури дозволяє говорити про різноманіття спроб дидактив в змісті освіти і методики навчання відійти від предметного підходу за рахунок: структурування змісту освіти у відповідності зі структурою особистості (В.С. Ільїн), особистісної самоорганізації (І.В. Лисенко), діалогічного досвіду (С.В. Белова),

особистісної свободи (В.В. Зайцев), діалогу культур (В.С. Біблер), організаційно-діяльнісних ігор (М.М. Крюков, В.Я. Платов, А.О. Тюков).

Теоретичним підґрунтям задачного підходу до навчального процесу в вищій школі виступають дослідження Г.О. Балла, А.Г. Акімової, Н.А. Борисової, В.М. Сімонова, Л.П. Вовк, Л.В. Кондрашової, Л.Ф. Спіріна, М.Л. Фрумкіна та ін.

Метою даної статті є обґрунтування доцільності впровадження задачного підходу до навчання природничих дисциплін у педагогічному університеті, виявлення дидактичних умов, виконання яких забезпечує найбільш ефективну його реалізацію в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Мета навчання вищої педагогічної школи полягає в тому, щоб забезпечити умови на особистісному рівні для самореалізації устремлень, потреб, інтересів, траєкторії і стратегії індивідуального професійного розвитку, гнучкості оцінки студентами власних навчальних досягнень.

Шляхи самореалізації особистості в процесі навчання не можуть бути повністю реалізовані предметним навчанням. Орієнтація тільки на “знанієвий” підхід, організацію предметного вивчення наукового знання не відповідає зміненим умовам і вимогам суспільства до підготовки педагогічних кадрів. У сучасному суспільстві докорінно змінюється статус і роль педагога та вимоги до професійних якостей його особистості, що кардинально змінює підходи до організації навчання в вищій педагогічній школі.

Одним з ключових завдань сучасної дидактики стає питання пошуку ефективних методичних підходів, використання яких у навчанні дозволить сформувати особистість, яка буде здатна до вільного оперування знаннями, вміннями та навичками у швидкозмінних умовах та ситуаціях, особистість з високорозвиненою здібністю до самостійного мислення та творчого пошуку.

Д.Б. Ельконін пропонує відмовитись не від знань як наукової області, а від знань – відомостей, “знань про всяк випадок”. На перше місце він висуває не інформованість того хто навчається, а його уміння розв’язувати проблеми, що виникають у ситуаціях: 1) пізнання і пояснення явищ дійсності; 2) при оволодінні сучасною технікою і технологіями; 3) взаємовідносинах людей, в етичних нормах, при оцінюванні власних вчинків; 4) в практичному житті при виконанні соціальних ролей; 5) в правових нормах і адміністративних структурах, споживчих і етичних оцінках; 6) при виборі професії і оцінюванні власної готовності до навчання; 7) при необхідності вирішення власних проблем.

Зміст запропонованого підходу полягає в тому, що засвоюються не “готові знання”, а простежується процес походження знань. При такому підході навчальна діяльність сама стає предметом засвоєння, набуваючи дослідницький характер.

У працях О.М. Новікова отримав теоретичне обґрунтування методологічний підхід до навчання, який трактується як психолого-дидактична структура, основана на оперативній переробці навчального матеріалу у відповідності з виділеними психологічними цілями і на системі дидактичних методів і засобів їх досягнення. Основу цього підходу, на його думку, становлять методологічні знання, які дозволяють мобільно оперувати знаннями і вміннями в різних ситуаціях з метою розвитку у студентів здібностей до мислення.

Визнаючи необхідність навчання майбутніх спеціалістів методологічним знанням К. Бекішев говорить про доцільність організації навчання як процесу здійснення мислительних операцій. На його думку, “задачний метод” є одним з ефективних способів навчання методологічним знанням [2].

У процесі навчання важливо забезпечити перехід студентів у режим самоорганізації мислительних дій, власної навчально-пізнавальної діяльності, так як ефективність її багато в чому забезпечується активною пізнавальною позицією її учасників. К. Бекішев відмічає необхідність підходу, який би дозволяв структурувати навчальний процес як активний мислительний процес. Статус активного учасника пізнавальної діяльності, на його думку, дозволяє успішно готувати студентів до самостійної професійної діяльності з опорою на

ініціативу, власні сили і здібності, забезпечує їм свободу дій. Активізація позиції студентів в навчальному процесі потребує врахування закономірностей творчих процесів їх мислення.

Г.О. Балл, розглядаючи навчальний процес як процес більш чи менш розгорнутих дій (продуктивних або репродуктивних), уважав, що задачний підхід реалізується через навчальну задачу, тобто специфічний вид навчального завдання.

На його думку, задачний підхід до навчальної діяльності полягає в тому, що всю діяльність суб'єктів (в тому числі учнів та вчителів) доцільно описувати і проектувати як систему розв'язування різнобічних задач. Результативність навчання при цьому визначається тим, які саме задачі, в якій послідовності і якими способами вони розв'язуються. Сутність задачного підходу полягає в тому, щоб в кожній ситуації, яка потребує вирішення окрім систем, що представляють собою задачі, виділяти системи, які забезпечують розв'язування цих задач, а також зазначаються якісні і кількісні характеристики виділених задач, засоби та способи їх розв'язування [1: 3].

Розробляючи дидактичні основи природничо-наукової освіти, В.М. Сімонов використовує поняття "задачної технології". Суть її він вбачає в діяльності, яка передбачає проектування і реалізацію освітнього процесу як єдність закономірної і творчо імпровізованої діяльності, яка передбачає досягнення запланованих результатів шляхом цілеспрямовано орієнтованої системи задач, яка сприяє розвитку певних якостей особистості учнів [5].

Найбільш повно з урахуванням характеру педагогічної діяльності суть задачного підходу розкриває В.О. Сластьонін. Він виходить з того, що професійне становлення майбутнього вчителя, відбувається в діяльності, що моделює вчительську працю, коли студент стає перед необхідністю вирішення професійних задач. Діяльність педагога трактується ним як неперервний процес розв'язування стратегічних, тактичних, оперативних задач. На його думку, задачний підхід продуктивний не тільки як теоретична база описання і дослідження методологічної діяльності, але й як науково-методична основа організації професійної підготовки майбутніх педагогів, підвищення рівня їх професіоналізму. Сутність задачного підходу до дослідження і побудови педагогічної діяльності полягає в тому, що всю діяльність суб'єктів педагогічного процесу доцільно описувати, проектувати і реалізовувати як систему процесів послідовного розв'язування взаємозв'язаного ряду задач [6].

О.М. Новіков реалізацію задачного підходу в навчанні вбачає у вигляді поетапної організації постановки навчальних задач, вибору способів їх розв'язування, діагностики і оцінки отриманих результатів. Сутність задачного підходу, на його думку, полягає в тому, щоб побудувати навчання як систему задач і розробити засоби для того, аби, по-перше, допомогти учням в усвідомленні проблемності задач (зробити проблемність наочною), по-друге, знайти способи зробити вирішення проблемних ситуацій особистісно-значимими для учнів, по-третє, навчити їх бачити і аналізувати проблемні ситуації, виокремлювати проблеми і задачі [4: 109].

Розкриваючи сутність задачного підходу до вивчення педагогічних фактів і явищ, Л.Ф. Спирін уважає, що він орієнтує на з'ясування сутності і змісту досліджуваних об'єктів в конкретній ситуації, їх типовості, винятковості, особливості, індивідуальності, а також під час його реалізації розкривається джерело виникнення досліджуваного знання, явища, процесу, його причини, функціональна залежність, відображує вальний характер. Підкреслюючи складність і динамічність задачного підходу, дослідник зазначає, що з його допомогою здійснюється аналіз досліджуваних явищ з точки зору дії в них принципів, законів і категорій діалектичної логіки. В ході реалізації задачного підходу до навчання виявляється цілісність навчальної інформації з точки зору розкриття її джерела, характеру функціонування і тенденції розвитку [7: 12].

Спираючись на теоретичні положення вчених, орієнтованих на навчальний процес на розв'язування мисленнєвих задач і пошук виходу з проблемних ситуацій, Л.В. Кондрашова стверджує, що "задачний підхід до навчання передбачає введення в зміст навчальної інформації таких завдань, які активізують мислительні процеси студентів, закріплюють у них

уміння оперувати теоретичними знаннями в практичних ситуаціях, користуватись ними при розв'язуванні навчальних задач, осмислювати і бачити їх застосовність в професійній діяльності” [3: 107]. Наполягаючи на введенні в навчальний процес пізнавальних задач, Л.В. Кондрашова вбачає в цьому шлях активізації не тільки предметно-змістовної сторони мислення, але й мотиваційний, що позитивно впливає на розвиток стійких професійних інтересів, зміну співвідношень образного та абстрактного компонентів в процесах пам'яті, мислення і пізнавальної діяльності, вдосконалення емоційно-вольових якостей особистості майбутніх педагогів.

Задачний підхід забезпечує цілеспрямоване і перспективне управління пізнавальною діяльністю студентів, яка представляє собою складну інтеграцію різноманітних психічних проявів їх особистості. Задача, проблемна ситуація стимулює управління мислительними процесами (порівняння, аналізу, абстрагування, оперування поняттями, індуктивними і дедуктивними формами умовиводів) і послідовний розвиток механізмів пізнавальної самостійності студентів, активного функціонування їх особистості як свідомого суб'єкту пізнавального процесу. Розвиваюча функція задачного підходу полягає в необхідності навчання всіх студентів умінням оперувати науковими поняттями, більш повно розкривати їх відношення і міжпредметні зв'язки, прогнозувати результати застосування теоретичних знань до практичних ситуацій, вдосконалення професійного мислення майбутніх педагогів. Саме розвиток творчого педагогічного мислення студентів слід розглядати як найважливішу умову їх професійного росту.

Задачний підхід передбачає і особливе структурування навчальної інформації у вигляді мисленнєвої задачі, яка потребує не просто запам'ятовування готового знання, а й пошуку способів її розв'язків. Специфіка навчальної інформації полягає в тому, що вона має допоміжний характер, а головна мета полягає в розв'язуванні мисленнєвої задачі.

Навчання на основі реалізації задачного підходу має великі можливості для розв'язування різних мисленнєвих задач і проблемних ситуацій, що розвиває креативність і рефлексію майбутніх педагогів. Засвоєння навчального матеріалу буде відбуватись в контексті професійної діяльності, якщо навчально-пізнавальні задачі, як форма його представлення, виконують функції і засоби реалізації мислительного процесу, а організація навчальної роботи виступає як форма і спосіб розв'язування навчальних проблем.

Задачний підхід до організації навчання стимулює результативність пізнавальної діяльності по вивченню студентами навчальних дисциплін. Виникає об'єктивна необхідність максимально мобілізувати власні пізнавальні можливості і оволодіти змістом навчальних предметів в процесі пошуку розв'язку пізнавальної задачі або виходу з проблемної ситуації.

Організація навчального процесу на основі задачного підходу забезпечує вирішення наступних задач:

- формування у майбутніх педагогів здатності розбиратись у сутності досліджуваних понять, процесів, явищ, розуміти їх закономірності, причинно-наслідкові зв'язки через розв'язування логічних проблемних завдань;
- формування здатності на основі аналізу отриманих результатів оцінювати власні знання, способи розв'язку і точки зору інших учасників навчального процесу при обговоренні ходу рішення задачі і отриманої відповіді;
- розвитку пізнавальних здібностей – мислення, сприйняття, уваги, уяви;
- розвиток доказовості, логічності та систематичності, самостійності, нестандартності мислення при розв'язуванні проблемних задач;
- формування уміння структурувати навчальний матеріал у вигляді мисленнєвої задачі.

Цілісність реалізації задачного підходу до навчання, дотримання пізнавальних закономірностей забезпечує необхідні умови для засвоєння головних, провідних, фундаментальних положень навчальних предметів:

- через всі види сприйняття і осмислення;
- через самостійну мислительну діяльність;

- через вільний спосіб отримання прогнозованих результатів пізнавальної діяльності;
- через аналіз і оцінку навчальних досягнень студентів.

Навчальна інформація, представлена у вигляді мисленнєвої задачі, передбачає: 1) поєднання фундаментального і прикладного знання; 2) набір задач-проблем, послідовність яких побудована у відповідності із зростанням повноти, креативності, ціннісно-змістовної рефлексії та самооцінки; 3) використання алгоритмів і схем дій у ситуаціях-задачах і ситуаціях-проблемах;

Дидактична система, побудована на задачному підході, характеризується: цілісністю інформації, але водночас, розгалуженої на підкомпоненти, які відповідають можливостям і здібностям студентів; націленістю на саморозвиток через мислительну діяльність; динамічністю структури навчальної інформації та її характеристик; постановкою і розв'язуванням пізнавальних задач; опорою на провідний вид діяльності, надання можливості вільного вибору способів розв'язування навчальних задач.

Реалізація задачного підходу до навчання пов'язана з виконанням ряду вимог:

- логічність викладення навчального матеріалу;
- структурування його змісту у вигляді мисленнєвої задачі;
- різноманіття способів і дидактичних засобів, таких, що активізують пізнавальну діяльність студентів;
- постановка питань, задач, проблем визначення успішності навчальної діяльності і виявлення характеру помилок, які мали місце при їх розв'язуванні;
- різноманіття методів моніторингу на предмет засвоєння навчального матеріалу і накопичення досвіду пізнавальної діяльності.

Дотримання перелічених вимог підвищує результативність задачного підходу в оволодінні майбутніми педагогами навчальних дисциплін, окреслених навчальним планом і програмами, активізує пізнавальну діяльність, направлену на оволодіння навчальною інформацією, накопичення досвіду розв'язування пізнавальних задач і формування відповідальності за результат їх розв'язку.

Задачний підхід до організації навчального процесу дозволяє змістити акцент з репродуктивної діяльності, спрямованої на оволодіння уміннями діяти за шаблоном, на накопичення досвіду розв'язування пізнавальних задач і творчу діяльність.

Висновки. В процесі навчання, основою організації якого є задачний підхід, знання не просто заучуються і відтворюються, а моделюються, що активізує мислительні процеси учасників пізнавальної діяльності і стимулює розвиток раціональних розумових дій студентів. Цей підхід дозволяє подолати недоліки навчання, які мають місце в практиці вищої школи, якому притаманна висока степінь редукованості науково-теоретичної інформації, що виключає можливість вибору способів дії, власної інтуїції, авторської інтерпретації навчального матеріалу.

Успішність реалізації задачного підходу до навчання зумовлюється чітким представленням його структури, принципів і умов, в яких він здійснюється.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балл Г.А. Теория учебных задач: Психолого-педагогический аспект / Балл Г.А. – М.: Педагогика, 1990. – 184 с.
2. Бекишев К. О фундаментальности химического образования / К. Бекишев // Современные тенденции развития химического образования: фундаментальность и качество. Сборник / Под ред. академика В.В. Лунина. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2009. – 158 с. (С. 5–12).
3. Кондрашова Л.В. Процесс обучения в высшей школе / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Кривой Рог: КГПУ, 2007. – 318 с.
4. Новиков А.М. Методология учебной деятельности / Новиков А.М. – М.: Изд-во “Эгвес”, 2005. – 176 с.

5. Симонов В.М. Дидактические основы естественнонаучного образования: теория и практика реализации гуманитарной парадигмы: дисс... доктора пед. наук: 13.00.01 / Симонов Вячеслав Михайлович. – Волгоград, 2000. – 403 с.
6. Слостенин В.А. Педагогика: Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / Слостенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. – М.: Издательский центр “Академия”, 2002. – 576 с.
7. Спириин Л.Ф. Анализ учебно-воспитательных ситуаций и решение педагогических задач / Спириин Л.Ф., Степинский М.А., Фрумкин М.Л. – Ярославль: ГПИ им. К.Д. Ушинского. – 1974. – 129 с.

Слюсаренко Н.А.

**ЗАДАЧНЫЙ ПОДХОД В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ТЕХНОЛОГИИ
ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА
ДИСЦИПЛИН ЕСТЕСТВЕННО-НАУЧНОГО ЦИКЛА**

В статье рассматривается вопрос внедрения задачного подхода к обучению, анализируется состояние данной проблемы в психолого-дидактической литературе; определяется структура, принципы и дидактические условия, выполнение которых обеспечивает наиболее эффективную его реализацию в учебном процессе.

Ключевые слова: задачный подход, технология обучения, мыслительная задача.

Slyusarenko N.A.

**TASK-ORIENTED APPROACH IN THE ENHANCEMENT OF THE TECHNOLOGY
OF TEACHING THE PEDAGOGICAL UNIVERSITY STUDENTS
NATURAL-SCIENTIFIC SUBJECTS.**

The article deals with the problem of introduction of the task-oriented approach into the educational process. The state of the given problem in the psychology-and didactics literature is analyzed. The author defines the structure of the task-oriented approach, the principles and didactic conditions, the fulfillment of which ensures the most efficient realization of the task-oriented approach in teaching.

Key words: task-oriented approach, teaching technology, intellectual task.

УДК 378.4. 007.2: 377. 002

Соловйова Н. М.

**СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ**

У статті розглянуто поняття професійно-педагогічної компетентності та розкрито її складові. Окреслено аспекти інженерно-педагогічної професійної компетентності. Викладено основи теорії безперервної методичної підготовки педагогів професійного навчання в системі вищої педагогічної освіти: обґрунтовано структуру методичної діяльності педагога професійного навчання та зміст методичної підготовки на основі компетентнісного підходу.

Ключові слова: компетентність, педагогічна компетентність, професійна підготовка; методична підготовка; зміст методичної підготовки; компоненти методичної діяльності; безперервна методична підготовка; етапи безперервної методичної підготовки.

В умовах модернізації навчального процесу першочерговим завданням є забезпечення його результативності. Вирішення цього завдання потребує кваліфікованого творчого педагога, який спроможний ефективно працювати в умовах реформаторських змін в освіті. За цих обставин змінюються вимоги до рівня професійної компетентності педагога, яка